

# KULTŪRA

## MENAS LITERATŪRA MOKSLAS

2010 RUGSĖJO 4 d.

DRAUGO ŠEŠTADIENINIS PRIEDAS

Nr. 2(4)

## RUGSĖJO ŠVIESA

**R**ugsėjis, kuriam vasara užleidžia vietą, kupinas ypatingos šviesos. Gelstančios medžių lapijos, lengvėjančios nuo sunkios gaivalingos žalumos, skaidrėjančio, vėstančio oro, ore besidraikančių voratinklių, šio tokio liūdesio ir – išmintingos ramybės.

Tokia ramybė reikalinga kaip oras, kad galėtum ne tik susikaupti naujiems darbams, bet ir apsvarstyti, ar visi jie – būtini ir neatšaukiami, o kai kurių gal geriau visai nesiimti, jei tas darbas nėra reikšmingesnis už vario ir purpuro spalva spindintį rudens lapą...

Ar tokių darbų dar būna šiais visuotinio reikšmingumo laikais?..

Rugsėjo 1 – ają ir savo mokyklą visada prisimenu, nušviestą šitos ypatingos rudens šviesos. Baltos kaproninės „rožės“ mergaičių plaukuose, susuktos iš plataus šiugždančio kaspino, juodos nailono prijuostės su sparneliais, rudos uniforminės suknelės, kurių siauras klostes, prispaudus labai karštu lygintuvu, reikėdavo kruopščiai išlyginti, kad nesi-skleistų kaip armonikos dumplės, o barkšotų kietos ir stangrios kaip stegozauro šarvų plokštelės. Baltos kojinitės ir, be abejo, gražiausi bati-liai, kokius tik tuo negausiu metu būdavo galima įsigyti.

Ir, žinoma, gėlės – kaimo vaikų ir mokyklą atsineštos gėlės. Be juos-telių, celofano, to baisaus gėles įkalinančio korseto – sunkios, gyvos, su rasa, iš savų, o kai kurios gal ir iš svetimų darželių... Įvairiausių spalvų jurginai, pilnaviduriai ir paprasti, kardeliai lyg išlakūs kardai, ypač tin-kantys berniukams (tuo metu taip niekas kardeliais tų gėlių nevadind-avo, sakydavo „gladiolės“), šaltaspalviai balti, violetiniai ir mėlyno ra-šalo spalvos astrai, ir kur ne kur – rudeninė rožė, vieniša lyg karalienė, ypatinga, skirta bene mokyklos direktoriui ar į iškilmes atvykusiam aukštam svečiui...

Ir – poezija, be kurios aukso, ochros ir cinoberio spalva tviskantis dosnus rugsėjis būtų ne rugsėjis. Be patetišku kalbų ir sveikinimų galima ir apsieiti, visados be jų galima apsieiti, nebūtinai tik rugsėjo 1 – ają, ta-čiau kaipgi pasitiksi rugsėjį be eilėraščio, be gėlės rankose, be kaproninės „rožės“ plaukuose?..

Šviesus, ugniaspalvis rugsėjis, balti, į šviežią sniegą panašūs astrai.

Mes buvome laimingi, nes buvome vaikai. Mūsų laukė knygos, susiti-kimai su draugais, kiekviena nauja diena atrodė begalinė, kiekviena die-na – nauja žinia. Ir visiškai nesvarbu, kad už savaitės kitos, prasidėjus kolūkio bulviakasiui, visus mokinius išvarys kasti bulvių, taigi mūsų mo-kymasis laikinai nutrūks, kad dar lauks ir runkelių derliaus nuėmimas – garbioji valdžia ir didžioji tėvynė čia irgi neapsieidavo be vaikiškų ran-kų...

Bet ar taip jau nesvarbu?

Dabar galima ir kitaip pagalvoti. Bet vis tiek geriau – galvoti apie tai su šypsena. Prisiminti rugsėjo džiaugsmą, kurio neužtemdys jokie bul-viakasio vargai.

Nebegrįšiu į buvusį laiką, nebestovėsiu su purių astrų puokšte ran-kose mokinių minioje, dairydama si mylimos mokytojos, kuriai norėčiau tas gėles įteikti.

Bet rugsėjo šviesa ir šiandien man tebespindi iš temstančio laiko. Ir kiekvieną rugsėjį man vėl norisi baikščiai ir nedrąsiai peržengti mokyk-los slenkstį.

Renata Šerelytė



Aldonos Ruseckaitės nuotrauka

\* \* \*

O vis dėlto gerai kad baigės vasara  
kad išauginę savo gandriukus gandrai  
pulkuojas pievoj pasirenge skristi  
kad raudonuodami krauju serbentai dega  
upokšnių santakoj sužėlusiuos brūzgynuos  
kad vis tirštesnį rūką pamiškėj  
voratinklio gija dygsniuoja pušys  
kad nebe tokios ryškios naktį žvaigždės  
o padūmavęs mėnuo ištaškytas  
stiklinėm šukėm bliksi žolėje  
ir iš tikrųjų argi verta aimanuoti  
kad šio pasaulio pavidalas praeina  
kad tuo ką amžinai prisizadėjom  
dar vienąsyk nerūpestingai apsigavom  
kas trukdo nusileist žemyn prie upės  
kas gali tau užginti malonumą  
vėl pasinerti į ūksmingą vėsą  
kur plaukia virš galvos serbentų kekės

Antanas A. Jonynas

### Kitame numeryje:

- D.Bindokienė: toks buvo Bronius Kviklys
- Gražina Mareckaitė: kur dingio deimantinė lyra?
- P. Visvydas apie Los Angeles lietuvių spektaklį

Redaguoja Renata Šerelytė rainbow.vilnius@gmail.com  
Maketuoja Jonas Kuprys

### Šio šeštadienio Kultūros turinys

- 1–as psl. Renata Šerelytė. Rugsėjo šviesa.
- 2–as psl. Algis Vaškevičius. Gimtosios žemės apdovanojimas.
- 3–as psl. Marija Macijauskienė. Dvi novelės.
- 4–as psl. Danguolė Kviklytė. Supažindinti su “gyva Lietuva”.
- 6–as psl. Dalia Tarandaitė. Anykščiuose įsikūrę angelai.
- 7–as psl. Stanislovas Abromavičius. Paminklas partizanų motinoms.

## M. Remienė: „Gimtosios žemės apdovanojimas – pats brangiausias“

ALGIS VAŠKEVIČIUS  
Specialiai „Draugui“ iš Lietuvos

**N**eseniai į Jungtines Amerikos Valstijas iš kelionės po Lietuvą sugrįžusi Marija Remienė vėl įsisuko į darbų sūkurį, o viešnagės akimirkos liko prisiminimuose, jos įamžintos žiniasklaidos priemonėse – apie viešnią ir jos apsilankymą rašė „Lietuvos žinios“, „Lietuvos rytas“, „Voruta“, „Širvinta“ ir kiti Lietuvos laikraščiai, pokalbius su ja transliavo ne viena radijo laida Lietuvoje. Po trumpos, bet turiningos viešnagės Lietuvoje, prieš išvykstant namo, Vilniuje su M. Remiene kalbėjome apie tai, kuo šįkart kelionė į gimtinę buvo ypatinga.

– Ištis šiemet į Lietuvą nesirengiau skristi – ilgokai viešėjau pernai, šiais metais turėjau nemažai išlaidų, buvo visokių rūpesčių. Tačiau vieną birželio naktį, jau po vidurnakčio, suskambo telefonas, prikėlęs iš miegų ir gerokai suneraminęs – skambino mano gimtojo Širvintų rajono meras Kęstutis Pakalnis ir pranešė, kad šio rajono tarybos nariai suteikė man Širvintų garbės piliečio vardą, tad rengiamas iškilmingas tarybos posėdis ir man būtina dalyvauti. Prikelta iš miego, negalėjau atsakyti, ar atvyksiu, nes, kaip sakiau, tokių planų neturėjau. Pasirodo, meras man buvo siuntęs kvietimą elektroniniu paštu, bet mano kompiuteris buvo sugedęs ir jo nemačiau. Svarsčiau, ką daryti, ir nutariau, kad turiu skristi į Lietuvą, nes tie žmonės viską paruošė, negalėjau kraštiečių apvilti.

– Kaip praėjo iškilmės Širvintose, ar jūsų neišvargino tomis dienomis Lietuvoje tvyrojęs dar neregėtas karštis?

– Labai išvargino. Ištis liepa buvo Lietuvoje labai karšta, ir jei Amerikoje karščių metu mes visur galime įjungti vėdinimą, vėsinimo įrangą, tai Lietuvoje jos nedaug kur yra, ir nuo saulės sunku pasislėpti. Iškilmės Širvintose buvo labai gražios, tęsėsi visą dieną ir tikrai įsiminė visam gyvenimui. Man buvo parodyta didelė pagarba, šio rajono garbės piliečio vardą yra gavę keli žmonės, o tarp gyvųjų aš tapau antrąją po rašytojo Igno Šeiniiaus sūnaus Irvio Šeiniiaus, kuris gyvena Švedijoje.

Šis apdovanojimas man suteiktas už lietuviškos puoselėjimą JAV, Širvintų krašto garsinimą pasaulio lietuvių bendruomenėse, už ypatingus nuopelnus ir išskirtinį indėlį Širvintų krašto mokslo, kultūros, visuomenės gyvenimo srityse ir altruistinę veiklą. Ištis labai susigraudinau jį priimdama, nes būtent gimtojo krašto, jo žmonių

įvertinimas – pats brangiausias. Kraštiečiams taip ir pasakiau – kai man kunigaikščio Gedimino ordino Riterio kryžių norėjo įteikti prezidentas Valdas Adamkus, aš neatvykau, man tas apdovanojimas buvo perduotas vėliau, o šįkart į gimtinę atvykau, nors iš anksto ir neplanavau.

– Ką dar spėjote nuveikti Lietuvoje šios viešnagės metu?

– Taip jau susiklostė, kad buvau labai užimta. Be jau minėtų iškilmių Širvintose, kur ne tik priėmiau apdovanojimą, bet ir bažnyčioje pasveikinau vietos abiturientus, kurie ištis puikiai mokosi ir įstoja į aukštąsias mokyklas, dar turėjau gražų susitikimą Vilniuje, Radvilų rūmuose, kur susirinko nemažas būrys mano pažįstamų, ir ne tik iš Lietuvos, bet ir iš Amerikos. Čia dalyvavau kaip parodos „Dovana nepriklausomai Lietuvai“ meno mecenatė, kur rodomi ir mano Lietuvai



M. Remienė Lietuvoje.

padovanoti darbai. Esu padovanojusi A. Galdiko, A. Varno, V. Kasiulio, P. Augiaus, kitų dailininkų grafikos ir tapybos darbų. Džiaugiuosi, kad į tą susitikimą atėjo ir naujasis Lietuvos kultūros ministras Arūnas Gelūnas, ir Dailės muziejaus vadovas Romualdas Budrys, atvyko Kaišiadorių vyskupas Juozapas Matulaitis, daug kitų garbių žmonių. Jiems papasakojau ir apie savo pirmąjį išsimokėtinai įsigytą paveikslą – Adomo Varno „Laivelius Mičigano ežere“. Jis kainavo 50 dolerių, ir tais laikais man, nedarbinčiajai studentei, tai buvo didžiulė suma. Šio susitikimo metu sulaukiau įdomių klausimų, o prie vyno taurės vyko jaukus, nuoširdus pokalbis, kai ir prisiminimais



Garbės piliečio regalias.

A. Vaškevičiaus nuotr.

dalinausi, ir apie savo įvairią veiklą Amerikoje plačiau papasakojau. Beveik keturios renginio valandos pralėkė nepastebimai.

– Minėjote, kad, sužinoję apie jūsų viešną Lietuvą, sujudo žurnalistai, jus kvietė į radijo laidas?

– Taip, iš pradžių pakalbėti pasikvietė „Marijos radijas“, ir man buvo labai malonu pabendrauti su šių laidų rengėjais. Be to, gavau kvietimą ir į kitą radijo laidą, kurią veda man pažįstama muzikologė Zita Kelmickaitė. Ten kalbėjome ilgai, aptarėme daug visokių dalykų, mane nustebino nemažas klausytojų dėmesys – į laidą skambino įvairūs žmonės, sulaukiau įvairių klausimų. Atsiliepė ir mano pažįstami, klausinėjo ir man visiškai nepažįstami žmonės. Man buvo svarbu ir malonu, kad šios viešnagės metu išgirdau nemažai gerų laikraščio „Draugas“ įvertinimų – vadinasi, darbas, kurį atliekame, yra ne veltui.

– Ar liko laiko dar pakeliauti po Lietuvą, susitikti su giminėmis?

– Gimines Lietuvoje visada aplankau, ir šįsyk su jais susitikau ir bendravau, keliavau. Daug ką esu Lietuvoje mačiusi, o šįsyk turėjau galimybę nuvažiuoti į Anykščius, kur vyko Angelų muziejaus atidarymas. Tuo pačiu apžiūrėjau ir kitas šio krašto įžomybes. Buvo įdomu Arklio muziejuje, kuris yra vienintelis toks Lietuvoje, nepaisydama didžiulio karščio, užkopiau 87 laiptelius į Jono Biliūno „Laimės žiburį“. Net pati stebiuosi, iš kur turėjau tiek energijos, nes ir saulė kepino, ir suspėti daug visko reikėjo. Pabendravau ir su „Draugo“ kultūrinio priedo redaktore rašytoja Renata Šerelyte, ir su kitais man svarbiais žmonėmis.

– Lietuvos spaudoje šio apsilankymo metu Jūs buvote pavadinta neoficialia Amerikos lietuvių kultūros ministre. Ar malonus toks įvertinimas?

– Ištis dėmesio, pagarbos sulaukiau daug, ir man labai svarbu, kad lietuvių meno darbai grįžta į Lietuvą, kad Lietuvos menininkai, atlikėjai pasirodo kraštiečiams Amerikoje, kad daugiau kaip šimtmetį gyvuoja vienintelis lietuviškas dienraštis JAV. Kaip sakiau savo kalboje atsiimdama garbės piliečio apdovanojimą, aš dirbau ir kūriau Lietuvą svetimame krašte, ne savoje žemėje, ir visa priiskiriu Aukščiausiam bei savo tėveliams.

– Sugrįžus į Ameriką turbūt laukia nauji darbai darbeliai?

– Taip, ištis tų kasdinių darbų netrūksta. Dar prieš išskrisdama namo sulaukiau kaimyno kunigo Kęstučio Trimako nerimastingo skambučio, kad liūtys grasina užlieti mano namą, todėl ir skubėjau kuo greičiau grįžti. O sugrįžus reikia rūpintis visu tuo, kuo pastaruoju metu ir užsiimu. Kelionės į Lietuvą visada įkvepia naujiems darbams, suteikia naujų idėjų, ką dar galėčiau padaryti mylimos Tėvynės labui. □



Susitikimo Radvilų rūmuose metu (iš k.): Dailės muziejaus direktorius Romualdas Budrys, Kultūros ministras Arūnas Gelūnas ir Marija Remienė.

# MARIJA MACIJAUSKIENĖ

## Komandiruotė atidėta

**T**ikrinti faktus galėjau pradėti nuo direktoriaus ir nuo vyriausio buhalterio, nuo partorgo ir nuo ko tik norit. Bet aš pasibeldžiau į seniausio kolektyvo nario duris. Jiems, seniems, kur kas plačiau matyti. Jie gali smulkiausiai papasakoti, kaip gimė, užaugo jų akyse žmogus, kaip keitėsi lyg žuvys vandeny direktoriai, čia kliauzų pakirsti, čia prasigėrę ar išsigandę atsakomybės naštos. Rankos reikia. Ne visur reikia būti savim. Reikia pažiūrėt į reikalą iš šalies, pasakys jie. Ot, būna žmonių, kurie direktoriais gimsta.

– Prisėskit, – sužinojęs, ko atėjau, pratarė šeimininkas ir pats lyg pelų maišas šliopterėjo ant senos įdubusios sofas (senieji mėgsta savo amžiaus daiktus!).

– Išprosyk man suknią! – spiegiančiu moterišku balsu kažkas netikėtai už sienos sukliko. – Išprosyk, sakau. – Balsas tapo grasinantis.

Aš pažvelgiau į šeimininką.

– Sienos pralaidžios, – pasiteisino. Ir po pauzės pridūrė: – Liežuvis šuniui žadėtas, žmogui įdėtas.

– Išprosyti ar ne? – kilo tonas. Virstelėjo durys ir jas, matyt, palydėjo dūžtančio stiklo skambesys. Nespėjom ir susivokti, kai namą ėmė pusiau plėšti skardi džiazio muzika. Minutė. Dvi. Dvidešimt. Pusvalandis. Įrašas buvo begalinis ir jo šeimininkė nuo forte perėjo prie fortissimo. Apie intymų pokalbį ir galvoti nebuvo galima. Todėl sutariau užsukti kitą rytą.

Jau iš tolo pamačiau, kaip prie namo būriavosi smalsuolių minia. Per širdį smilktelėjo negeras šaltis. Tiesa, pagyvenęs. Maža čia jaunų miršta. „Išsigalvoji, – drąsinau save. – Pirmyn“. Bet pro duris išniro mano naujasis pažįstamas, paėmė mane paskubomis už peties ir tempte nutempė gatvėmis tolyn. Jis skubėjo, kone bėgo. Tylėdamas. Tylėjau ir aš. Staiga jis sustojo, pažvelgė į mane ir pasakė:

– Visi mes mirsim. Tik kada, nežinia, sako, pirštais su Dievu nesudūrėm. – Paskui panarino galvą ir užbaigė: – Gaila moters. Gyvenimo nematė.

Man buvo aišku, kad šiandien ir ryt su niekuo šiame mažame miestelyje nesusišnekėsiu. Visi gyveno kažkokia nelaimė. Kažkokia grėsmė ar dėmė, kuri pakibo virš šitų žalių gatvių. O mano naujasis pažįstamas laikė tvirtai įsikibęs į mano ranką ir laikas nuo laiko sau tarstelėdavo:

– Reikėjo tik pagalvoti... Galima buvo sudrausti... Nelauktas dalykas...

Jau mes išėjome iš miestelio. Abiem pakelės pusėm stovėjo smilgų migla, retkarčiais nudeginta karvažolių saulės. Aukštai čireno vyturys. Buvo giedra. Ir didžiulė rasa nenoriai skyrėsi su lankomis ir žeme, gaivindama, valydama jau ir čia spėjusį apdrumsti orą.

Staiga bendrakeleivis pakėlė galvą ir, pastebėjęs atokesnį gojelį, pasiūlė:

– Gal prisėsime? – Paskui išsitraukė cigarečių: – Rūkot? – Papurčiau galvą. Jis ilgai maigė cigaretę visaip sukiodamas tarp pirštų ir pagaliau pradėjo. – Turbūt pačiam reiktų žinoti. Jaunas esat. Rašantis. Pravers. – Ir pradėjo be jokių įžangų.

– Mano akyse batsiuovys Anupras užaugino dukterį. Per vargus. Per negales. Niekad doresnio rūbelio. Vis lopyti. Visi palaikiai. O mergaitė buvo. Miestelyje be Anupro anais laikais buvo du batsiuviai. Ir visi turėjo šeimas. Anie du buvo loterijos bilietą ištraukę – sekėsi. Ir tų žmonių, ir tų užsakymų. O Anuprui – čia žmona susirgo, pasimirė, čia jis pats kosuliu žmones baidė. Nebuvo kas mergaitę pamoko, gerą žodį pasako. Baigė mokslus jau po karo. Mokytoja buvo. Gera. Draugiška. Ko paprašysi, padės. Tik ir jai nesisekė. Ne tą bilietą ištraukė. Netikit?! Aš jau per savo amžių patyriau, kad žmogus užgema su žvaigžde arba be laimės.

Nesakyk, tamsta. Likimas yra, ir tiek. Andai. Lėktuvas nukrito. Ir „Tiesoj“ vyriausybė užuojauta buvo ar kaip ten. Žinot juk! Tai, va, iš mūsų miesčiuko tuo lėktuvu turėjo skristi toks Norvydas. Žmogus – žinomas, ko nepaklausi. Gyveno kaip inkstas taukuose, prekių žinovas. Butas kaip karaliaus. Sako, galėjo takus nuo tarnybos lig namų kilimais iškloti. Moterų į valias, pačios, žinot, dabar nė gėdos nėra – ant kaklo kariasi. Žmonai liepęs tylėti, manė pinigais vargšelei burną užkimš. Aha. Tai jis nuvažiavo į Vilnių, skristi turėjo Maskvon. Jau priėjo atiduoti bagažą. Čiupt čiupt po kišenės, o ten kažkokio popieriaus nėra. Nuėjo į kasą prašyt, kad paimtų bilietą. Jaunavedžių pora nupirkus. Sėdo į autobusą,

į ministeriją, susigriebė kas reik ir kitu lėktuvu Maskvon. Išlipo aerodrome, o ten jau pilna burna pleškina, tauškia, aiksi – žuvo, sako, lėktuvas iš Lietuvos, reisas toks ir toks. Norvydas prie telefono, žmonai – nenusigąsk, gyvas. Grįžo namo. Stoty – draugužiai. Ir visi nukūrė čia į vieną pakelės karčiamą aplaistyti laimę. Bekeliant taure, kad išliko gyvas, staiga susmuko ir mirė. Štai tau ir likimas. Jau kad buvo lemta – nepabėgsi.

– Apie ką jums čia. Tai ta mokytoja nemokėjo rengtis (nebuvo kas pataria, kas mažą pamoko. Tik žiūrėk, ką reiškia motina!). O vaikai pastebi, visi pastebi. Ištekėjo. Už traktoristo, vis dėlto mokytoja. Pasigimdė dukterį. O vyro motina – iš kaimo, stambi ūkininkė buvus. Bambės ba bambės, grumės ba grumės, žinot ir atmušė vyrą nuo tos žmonos. Kai mergikė prakuto, ėmė tėvas su sava motina iš tikrosios motinos vilioti. Ir prasidėjo, ir prasidėjo. Motina pabars, bėga pas tėvą. Tėvas neįtikis – pas motiną. Darėsi pana. Žmonės ėmė kalbėti, kad tėvas... Pats suprantat. Motina krimtosi. O čia prikurstyta savo tėvo ir meilužio mergina visai nesiskaitė. Girdėjot, tamsta, vakar. Net ranką pakeldavo. Ir motina neišlaikė. Pasikorė. O ateistų būrelį tvarkė. Tokia gera moteris buvo.

Duktė, pamačiusi motiną negyvą, puolė ant kelių, plėšė plaukus klykdama, kad tėvas su babune jai motiną atėmė. Ylos maiše nepaslėpsi, taip. Mergaitės gyvenimas sugriautas. Likimas persekioja, aš jums sakau. Aš jums sakau.

Ir vėl išsitraukė cigarečių pakelį ir pasiūlė. Aš papurčiau galvą.

– Nerūkot, tai nerūkot, – kalbėjo sau mano pašnekovas. – O kas ir belieka žmogui. Šiandien gyvas, ryt – ant lentos. – Paskui nutilo ir, nulažęs smilgą, koteliu vedžiojo po bato nosį. – Nesaugom vieni kitų, štai kas. Stebim kaip kiną, kaip teatrą, ir širdies nesopa, ir neskubam gelbėti. Pamoka.

Kažkur viena per kitą šūkavo kryklės. Sušiureno vėjas. Kaupėsi debesys, žadėdami sodrų lietų. □

## Sutemų gniaužtuose

**B**uvo prietema. Drengė. Kartais išdidžiai nusileisdavo viena kita snaigė. Ji stovėjo, stoties turgaus užuolandos kampelyje priglaudusi prie savęs mažą šnelį. Jos ilgas vaikiškas kojas vos vos pridengė palaikis išaugtinis paltukas. Ji virpėjo. Dranga, rodės, šiurpina ir laiką, ir šmižinėjančius žmones, ir susispietusius prekystalius. Mergaitė retkarčiais pakeldavo akis į galimus pirkėjus, kurių ir laukė, ir gailėjo, bijodama, kad tik nepaprašytų parduoti jos mylimo šnelio. O namie laukė nesulaukdami sunkiai sergantys bedarbiai peralkę tėvai...

Priešais ją, tarsi laikrodžio švytuoklė, aukštai iškėlusį savo mežginis, lakstė moteris, šaukdama: „Pirkit, pirkit, derėkitės... Pirkit!“ Aš turėjau tik du iš pensijos likusius litus...

Sutemų gniaužtuose tyliai urzgė turgus. □



Džojos Barysaitės nuotr.

# Supažindinti su „gyva Lietuva“

## „Draugo“ redaktorių Bronių Kviklį (1913 –1990) prisimenant

### DANGUOLĖ KVIKLYTĖ

Sunku patikėti, kad 2010 m. rugpjūčio 28 d. sukanka dvidešimt metų nuo Broniaus Kviklio, mano tėvo, mirties. Džiaugiuosi, kad „Draugo“ dienraštis dar eina ir kad jo redaktorės mielai sutiko pagerbti B. Kviklio atminimą. Bet taip ir turėtų būti, nes šiame ilgiausiai einančio lietuvių dienraščio kultūrinio priedo puslapiuose – B. Kviklio vieta. Nuo 1968 – ujų iki 1980 – ujų jis buvo vienas iš „Draugo“ redaktorių, o paskui, pasitraukęs į pensiją, uolus laikraščio bendradarbis iki paskutinės savo gyvenimo dienos. Per tuos dvidešimt du metus, pasirašydamas inicialais b.k., vėliau – b.k.v., jis „Draugui“ pateikė nesuskaičiuojamą daugybę straipsnių ir daugiau nei 1 500 vedamųjų. Šiam dienraščiui ir jo skaitytojams jis paskyrė daug energijos ir laiko.

Prisimenu tą vakarą, kai tėvui telefonu skambino tėvų marijonų atstovas – pranešė, kad Leonardas Šimutis išeina į pensiją ir pakvietė mano tėvą tapti „Draugo“ redakcijos nariu. Tėvas tada dirbo paprastu darbininku mažoje metalo gamykloje ir nors „Draugo“ siūloma alga buvo kukli, šiek tiek mažesnė negu gaunama gamykloje, šio siūlymo jis ilgai nesvarstė ir mielai sutiko. Pagaliau, po daugelio metų Amerikoje, jam atsirado galimybė visapusiškai realizuoti savo žurnalistinį talentą ir visą savo laiką paskirti lietuviškai veiklai. Gimęs 1913 m. lapkričio 13 d. Daugailių valsčiuje, jis baigė Utenos gimnaziją, ekonomisto diplomą gavo Vytauto Didžiojo universitete ir toliau Vilniaus universitete studijavo teisę. Nuo gimnazijos laikų Lietuvoje jis rašė įvairiai spaudai, 1934 – 1940 m. buvo „Policijos“ žurnalo techninis redaktorius ir administratorius. Birželio 4 d. 1968 m. „Draugo“ paskutiniojo puslapio „Aplink Mus“

skyriuje buvo trumpai pranešta, kad „Bronius Kviklys, keturių didžiųjų tomų „Mūsų Lietuvos“ autorius, nepriklausomoje Lietuvoje redagavęs „Policijos“ žurnalą, dirbęs įvairiose redakcijose ir išeivijoje redagavęs „Mūsų Vytį“, bei bendradarbiavęs lietuviškuose laikraščiuose, nuo birželio 3 d. pradėjo dirbti Draugo redakcijoje....“ Taigi į „Draugo“ redakciją jis atėjo su ilgamete patirtimi.

Tėvas ne kartą buvo pastebėjęs ir savo kolegoms Lietuvoje priminęs, kad palyginus su sovietmečio lietuviškų laikraščių redakcijomis, kuriose kartais dirbdavo šimtai žmonių, „Draugas“ „operated lean“. „Draugo“ dienraštį kasdien išleisdavo kokie šeši redaktoriai, kurie ne tik redaguodavo, bet taip pat ir rašydavo straipsnius, spaustuvėje kasdien padėdavo su laužymu, o po darbo dar bandydavo dalyvauti beveik visuose Čikagoje vykstančiuose lietuvių renginiuose, kurių tuo metu būdavo nemažai, ir juos aprašyti. Spartus redakcijos tempas tėvo nebaigino, nes jis buvo be galo disciplinuotas ir turėjo gerus darbo įgūdžius. Dvylika metų kas rytą jis atvykdavo į redakciją anksti, gerokai prieš septynias ir pirmiausia, pagal jo pasakojimus, atlikdavo vieną iš jo svarbiausių pareigų – įjungdavo kavyninką ir išvirdavo kavos. Jis buvo „rytinis žmogus“ – susikaupti ir rašyti jam būdavo geriausia anksti, saulei tekant, kai redakcijoje dar nebūdavo svečių ir telefono skambučių. Pats nemėgo



Bronius Kviklys apžiūri savo parodą Varpo šimtmečiui paminėti. Čiurlionio Galerija, Čikaga, 1989

atidėlioti darbų ir visuomet, grįžęs iš kokio nors įvykio, vos palta nusivilkęs, tuoj sėsdavo prie rašomosios mašinėlės ir aprašydavo įvykį. Kartais jam pritrūkdavo kantrybės dėl tokių kaip aš, kurie ne visuomet punktualiai imdavosi darbo. Tokį nepasitenkinimą patyriau anksti – dar vaikystėje. Jam berašant „Mūsų Lietuvą“, man paskirtos pareigos buvo „komunikaciniai ryšiai“: priimti svečius, atsakyti į namuose nuolat skambančio telefono skambučius, ir kai jau kaktą pasiekdavau pašto dėžutės dangtį – nueiti keletą blokų ir išsiųsti jo laiškus. Vieną kartą jis man atnešė krūvą laiškų, prašydamas greitai išsiųsti. Aš jam drąsiai atsakiau, kad nueisiu ir išsiųsiu, kai baigsiu žaisti. Jam nelaukus, kol baigsiu ir pačiam paėmus pašta, pamačiau, kad gal suklydau ir nuo to laiko supratau, kad kai jis ką nors prašo atlikti, tai reiškia, kad atlikti tai reikia dabar, o ne vėliau.

Žinomiausios tėvo dovanos Lietuvai – tai jo parašytas keturių tomų veikalas „Mūsų Lietuva“ ir septynių tomų „Lietuvos bažnyčios.“ Jis pats ėmėsi iniciatyvos organizuoti ir rašyti šiuos veikalus, nes suprato, kad tuometinėje sovietų okupuotoje Lietuvoje toks darbas neįmanomas. Kol dar okupantas nespėjo Lietuvos vardo ištrinti iš istorinės atminties, tėvas pasiryžo kuo greičiausiai visų jos kraštų vietas ir bažnyčias aprašyti ir įamžinti. Apie šiuos veikalus yra daug rašyta pačiame „Drauge“ ir taip pat Lietuvos spaudoje. Jurgis Gimbutas, kuris tėvo knygoms teikdavo tekstus apie architektūrą ir daugelį metų su juo bendravo, viename „Draugo“ numeryje (1991 m. lapkričio 2 d.) išsamiai pasakoja apie Broniaus Kviklio knygų rašymo ir leidimo kasdienybę. Smagu girdėti iš Lietuvos bibliotekininkų ir kitų žmonių, kad tėvo pateikta informacija net ir šiandien dar yra naudojama ir literatūroje cituojama. Šiais metais pasirašiau sutartį su Lietuvos Nacionaline Martyno Mažvydo biblioteka, sutikdama, kad tėvo leidiniai būtų nuskenuoti ir paskelbti virtualioje interneto bibliotekoje, EPaveldas.lt. Netrukus visuomenė galės prie šių leidinių prieiti, o su kompiuterizuota paieškos pagalba atrasti negirdėtas Lietuvos vietas. Šiam projektui tėvas tikrai būtų pritaręs. Niekuomet nesiekęs pelnytis ar uždirbti iš savo knygų, tėvas troško, kad kuo daugiau lietuvių jas perskaitytų ir geriau savo kraštą pažintų.

Nors parašyta apie jo knygas daug, gilesnių

analitinių straipsnių apie jo įnašą „Draugo“ dienraštyje, atrodo, nėra. Šiuo metu tai sunku padaryti, nes Lietuvoje nėra pilno „Draugo“ dienraščio komplekto. Kadangi dienraščio skaitmeninimas tik prasideda, tai šiuo metu atrasti visus B.Kviklio parašytus straipsnius galima tik vartant lapą po lapo. Jo paties turėtų segtuvą su parašytais vedamaisiais kartu su visa biblioteka (apie 7 000 leidinių) šeima dovanojo Vytauto Didžiojo universiteto išeivijos studijų centrui. Tad norėdama vėl perskaityti kai kuriuos jo parašytus darbus, turėjau nuvykti į „Draugo“ redakcijos archyvą ir iš atminties bandyti atsekti kai kurią jo pateiktą medžiagą.

Bevartant jo pirmuosius straipsnius, galima įsidėmėti jo vertybes ir įsitikinimus, apie kuriuos jis rašė visą likusį gyvenimą. Charakteringa, kad pirmasis jo vedamasis pavadinimas „Penkiasdešimt metų budėjimas“ – atspausdintas 1968 m. liepos 5 d., jis buvo skirtas lietuvių skautams. Tai organizacija, su kuria jis visą gyvenimą palaikė glaudžius ryšius. Artėjant jų tautinei stovyklai, jis skaitytojams pateikė daug faktų apie šios organizacijos vaidmenį Lietuvoje ir išeivijoje, narių skaičių ir pabrėžė šios organizacijos svarbą, skatindamas ją remti. Tėvo rašymo stiliui buvo būdinga tai, kad jis nerašė iš piršto laužtų straipsnių, bet visuomet stengėsi surasti ir pateikti daug kam dar nežinomų faktų. Nors jis pats priklausė Lietuvių skautų sąjungai ir buvo Akademinių skautų sąjungos garbės narys, jis stengėsi būti nešališkas ir stipriai rėmė visas jaunimo organizacijas. Jeigu kalbėtume apie politines partijas, tai dar Lietuvoje tėvas griežtai nusprendė nepriklausyti jokiai partijai ir neremti jų. Su tėvu būdavo įdomu diskutuoti apie politinius įvykius, nes jis buvo pakantus kitai nuomonei. Jis turėjo savo tvirtą nuomonę, tačiau jam visiškai nekliudydavo priešingos pažiūros. Dėl kitų religinių, etninių ir rasinių grupių – džiaugiuosi, kad jis ir mano motina mus šeimoje mokė su visais garbingai elgtis, ir šioms grupėms taikomi užgaulūs pravardžiai nebuvo leidžiami.

Mykolas Drunga, tuometinis Laisvės Radijo lietuvių skyriaus redakcijos narys, nekrologe, skirtame mano tėvui, šitaip apibendrino B.Kviklio nuopelnus spaudai: „Kviklio publicistika – dalykiška, sklidina informacijos. Jis rašydavo temomis, kurias kiti išeivijos žurnalistai buvo bepamirštą, ir kurios Lietuvoje buvo tiesiog tabu: apie Lietuvos tautines mažumas, apie Lietuvos paribio kraštus ir jų sunkią kovą už lietuviškumą, apie Lietuvos likimo draugus kitose imperijos dalyse, apie mažai žinomus nacių ir bolševikų užkulius. Jo orientacija visuomet buvo „veidu į Lietuvą.“ Net ir stagnacijos sąlygomis jis sugebėjo diskretiškai užmegzti produktyvius ryšius su Lietuvos žmonėmis, iš kurių jis gaudavo savo darbui reikalingų žinių bei nuotraukų. 1988 metų pavasarį ir vasarą jis buvo vienas pirmųjų dienraščio „Draugas“ bendradarbių, supratusių, kas Lietuvoje dedasi. Jo savaitiniai straipsniai teikė



Parodos plakatas. Dail. Vincas Lukas

Atkelta iš 4 psl.

labai pilną, tikslią, aktualią informaciją apie besirutuliojančius Lietuvos ir visos imperijos įvykius.” (Radio Free Europe/Radio Liberty. 1990 August 30)

Tėvas norėjo, kad jo skaitytojų mąstysena neliktų tik tarpukario Lietuvoje, tad nuo pirmųjų vedamųjų jis stengėsi juos supažindinti su ”gyva Lietuva,” pateikti apie ją naujausių duomenų ir išvalgiai, visapusiškai aptarti jos gerąsias ir blogąsias puses. Jis rašė: ”Amžių bėgyje buvo daug galingų imperijų: Romos, Alesandro Makedoniečio, Atilos hunų, Džiugis Chano, frankų, Napoleono, pagaliau Hitlerio, Mussolino. Bet kur jos šiandien? Yra bendra taisyklė; imperatoriai bei diktatoriai nepalieka sau vertų įpėdinių. Rodosi, kad įpėdinio nepaliko ir Stalinas. Ar jo sukurtos imperijos nelaukia žuvusių likimas? O kaip su lietuvių tauta? Visos mums pasiekiamos žinios rodo, kad ji dar gyva, veikli kūrybinga. Ir tai ne okupantų, ne komunistinės sistemos nuopelnas. Gal visiškai pagrįstai tautos išvadavimo viltys ten dedamos ne į vakarų kraštų intervenciją: stiprybės savyje ieškoma. Ir tikra Lietuva vėl bus laisva ir nepriklausoma, jei lietuvių tauta tėvynėje, tremtyje ir išėivijoje dar bus gyva.” (”Raudonos vėliavos prieš raudonąjį režimą. Besivystančia nesantaika už geležinės uždangos”, 1968 m. liepos 16 d.).

Nusivylęs Vakarų valstybių laikysena dėl sovietų okupuotų Baltijos šalių, tėvas nepuoselėjo vilties, kad Vakarai ar Amerikos politikai padės Lietuvą išlaisvinti. Tolimesniuose vedamuosiuose jis numatė, kad tik Lietuvoje gyvenantys žmonės gali atsikratyti okupantų ir ragino ieškoti užtarėjų tarp kitų pavergtų kraštų ir net tarp rusų. Dalyvaudamas Čikagoje surengtame Lietuvos nepriklausomybės 60 – mečio minėjime, kur pagrindinis kalbėtojas buvo senatorius Robert Dole, tėvas pastebėjo: „...Robert R. Dole žodžiai kurie mūsų optimizmą galėjo kiek surealinti net atšaldyti. Pabrėžęs, kad Lietuvos okupacijos nepripažinimas esanti oficiali JAV politikos linija, jis pasakė, kad viltys pavergtoms tautoms atgauti laisvę esančios stiprios, tačiau vis dėlto pagrindinį išsilavinimo darbą turėsią atlikti patys pavergtieji. Kas liečia lietuvius, jie tai galėsią padaryti, nes krašto viduje prieš okupantus kovojančios stiprios jėgos. Taigi garbingasis senatorius savo žodžiais aiškiai parodė, kur mūsų politinė ir kitokia veikla turi būti kreipiama – į mūsų kraštą,

į pavergtą Lietuvą, į jos žmones, tautą....Bet ar dabartinėmis sąlygomis yra kovos būdų, kurie galėtų pasiekti pavergtą tautą? Yra. Štai keletas jų: Galime, kad ir sunkiom aplinkybėmis, sušelpiti savo gimines. Galime juos aplankyti, kai ką jiems nuvežti. Galime išplėsti religinę šalpą. Galime paremti lietuvius tremtinius Sibire, Gudijoje, Lenkijoje, Latvijoje.... (Laisvę Turime Patys Išsikrovoti. „Draugas”, 1978 m. vasario 15 d.).

Praėjus dvylikai metų, Lietuvai jau kovojant už nepriklausomybę, tėvas vėl priminė apie laisvės užtarėjus: „Lietuvai draugų ieškoti ne vien tiktai Vakaruose,.... Ir kažin ar toks Borisas Jelcinas nėra Lietuvai didesnis draugas, kaip dabartinis JAV–bių prezidentas [George H.W. Bush] (Lietuvai draugų beieškant. 1990 m. birželio 26 d.).

Lietuvos pažinimui jis negailėjo savo asmeninių lėšų. Prenumeruodavo visą sovietmečio Lietuvos spaudą, kurią buvo galima gauti Vakaruose. Kadangi anglų kalbos gerai nemokėjo, kad galėtų sekti pasaulio įvykius, jis užsisakydavo pagrindinius vokiečių kalba leidžiamus laikraščius, tokius kaip „Der Spiegel” ir „Die Welt.” Jis taip pat nevengė susitikti su apsilankančiais iš Lietuvos mokslininkais, žurnalistais ir šiaip turistais. Pavyzdžiui, dar nedirbdamas „Drauge”, apie sudėtingą Lietuvos padėtį ir įvairius tos padėties užkulius tėvas sužinojo iš išsamių pasikalbėjimų su Montrealyje besilankančiu būsimuoju „Tiesos” laikraščio redaktoriu Albertu Laurinčiuku, o Čikagoje – su Vilniaus universiteto rektoriumi Jonu Kubiliumi.

Be Lietuvos, tėvas taip pat domėjosi kitais dalykais – užsienio politika, ekonomika, istorija, senosios Amerikos lietuvių emigracijos palikimu. Jis labai gerbė senosios Amerikos lietuvių kartos veikėjus, tokius kaip buvę ”Draugo” redaktoriai Pranas Gudas ir Leonardas Šimutis, lietuviškų senienų rinkėjas Aleksandras Račkus, Amerikos dienraščio žurnalistas Stasys Piežas ir Amerikos lietuvių istorikas kun. William Wolkovich–Valkavičius. Vertino jų įnašą, ir kai rašydavo knygas ar straipsnius, su jais dažnai pasitardavo. Jis ne tik rašė, bet taip pat iš savo archyvo išteklių surengė nemažai didelių parodų, kurias buvo galima apžiūrėti ne tik Čikagoje bet taip pat kituose Amerikos lietuvių tirščiau apgyvendintuose miestuose – Toronte, Clevelande, Detroite, Los Angeles, Washingtone, D.C. ir New Yorke. Kad būtų galima geriau susipažinti su tėvo įnašu, šio straipsnio pabaigoje pateikiu dalinį jo atliktų



Bronius Kviklys. Bažnyčių knygos pristatyme, Čikagoje, 1989. Jono Tamulaičio nuotr.

darbų sąrašą

Po 1944 metų pasitraukimo mano tėvai nepriėmė JAV pilietybės, pasiliko ištikimais Lietuvos piliečiais, bet į Tėvynę nebesugrįžo. 1990 metais tėvas ruošėsi vykti, bet mano motinai susirgus, kelionė buvo atidėta. Paskutinis tėvo vedamasis ”Drauge” buvo atspausdintas po jo mirties, 1990 rugsėjo 5 d., pavadintas ”Laisvėjanti Lietuva ir sunkus palikimas ” – tėvas tarsi numatė besikeičiantį Lietuvos veidą. Viename pokalbyje, paskelbtame „Katalikų pasaulyje,” mano sesuo Rūta Kviklytė – Kulikauskienė, paklausta, kaip tėvas pasitiko Lietuvos Atgimimą, šitai atsakė: ” Ir labai džiaugėsi, ir vis nerimavo dėl Lietuvos likimo. Būgštavo, kad ta baisi jėga vėl visko neatimtų. Troško grįžti į atgimusią Tėvynę, bet kartu nuogastavo, kad neberas, ko tikisi – kad tos Lietuvos, kurią taip smulkiai aprašė, gal jau nebėra. Vis dėlto rengėsi į tą didžią kelionę, bet lemta buvo sulaukti visai kitos...” („Katalikų pasaulis”, 1995 m. gruodis). □

**Kitame numeryje skaitykite Danutės Bindokienės prisiminimus apie šviesaus atminimo Bronių Kviklį.**

#### DALINĖ BRONIAUS KVIKLIO RAŠTŲ METRIKA

Saugokimės susisiekimo nelaimių. Kaunas: „Policijos” žurnalas, 1938. 72 psl.  
Policijos kalendorius. Red. Kaunas: „Policijos” žurnalas, 1936–1940.  
Daugailiai. Kaunas: 1943. 24 psl.  
Vartotojų kooperacija Lietuvoje po Didžiojo Karo. Rankraštis. Diplominis darbas. Kaunas: 1943. 120 psl.  
Lietuvių kova su naciais, 1941–1944 m. Memmingenas: Minties leidinys, 1946. 48 psl.  
Genocide: Lithuanian's Threefold Tragedy. [Pelėkis, K. slapyvardis] Germany: Venta, 1949. 286 psl.  
A. Schroeterio 1553 metų ”De Fluvio Memela Lithuaniae”: 400 metų pirmajai Nemuno poemai = Four Centuries Old Book of Nemunas River in Lithuania. Įžangą parašė Steponas Kolupaila; Redaktorius Br. Kviklys. Čikaga: Akademini skautų sąjūdis, 1953. 48 psl.  
Akademini skautija: 1924–1954 metais. Čikaga: Akademini skautų sąjūdis, 1954. 236 psl.  
Lietuvos topografinis žemėlapis. 1:100,000. Čikaga: Tėviškėlė, 1961. 125 lapų rinkinys  
Mūsų Lietuva: Krašto vietovių istoriniai, geografiniai, etnografiniai bruožai. 4 t. Bostonas: Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1964–1968.  
I: 752 psl.; 912 iliustr. Vietovės: Vilnija, Rytų Aukštaitija  
II: 750 psl.; 968 iliustr. Vietovės: tęsinys Rytų Aukštaitijos, Vidurio Lietuva  
III: 719 psl.; 915 iliustr. Vietovės: Vidurio Lietuva, Sūduva (Suvalkija)  
IV: 816 psl.; 1028 iliustr. Vietovės: Žemaičiai, Mažoji Lietuva

Antra (fotografuotinė) laida. 4 t. Vilnius: Leidinį parėngė „Minties” leidykla, išleido „Vilniaus” Susivienijimas, vėliau UAB „Fidus”, 1989–1991. Tiražas: Apie 30 000  
Rašitikis, Stasys. Įvykiai ir žmonės: Iš mano užrašų. Redaktorius Bronius Kviklys. Čikaga: Akademini skautijos leidykla, 1972. 616 psl.  
Lietuvos bažnyčios. 7 t. Čikaga: Amerikos lietuvių bibliotekos leidykla, 1980 – 1987.  
I: Telšių vyskupija. 1980. 400 psl.; 1037 iliustr.; Tiražas: 2000  
II: Vilkaviškio vyskupija. 1982. 480 psl.; 719 iliustr.; Tiražas: 2 000  
III: Kauno arkivyskupija. 1983. 512 psl.; 776 iliustr.; Tiražas: 1 500  
IV: Panevėžio vyskupija. 1984. 532 psl.; 771 iliustr.; Tiražas: 1 500  
V, I dalis: Vilniaus arkivyskupija: Istoriniai bruožai Vilniaus miesto bažnyčios. 1985. 432 psl.; 580 iliustr.; Tiražas: 1 500  
V, II dalis: Vilniaus vyskupija. Vilniaus provincijos bažnyčios. 1986. 592 psl.; 747 iliustr.; Tiražas: 1 500  
VI: Kaišiadorių vyskupija. I–V tomų papildymai, atitaisymai, vardiniai. 1987. 608 psl.; 772 iliustr.; Tiražas: 1 200

#### SURENGTOS PARODOS – DALINĖ METRIKA

Parodos taip pat buvo rodomos kituose miestuose – Detroite, Clevelande, Los Angeles, Toronte, New Yorke ir Washingtone, DC  
Jungtinių Amerikos Valstybių lietuvių senosios išėivijos istorijos, gyvenimo, veiklos ir darbų apžvalginė paroda. 1976 m. balandžio 2– 4 d. Jaunimo Centras, Čikaga  
Lietuvių Draudžiamosios Spaudos Paroda. „Aušros” šimtmečiui, 1883–1983 m. 1983 birželio 26 – liepos 5 d. Jaunimo Centras, Čikaga.

Lietuvos krikščionybės 600 metų jubiliejus. 1987 lapkričio 26 – 29 d. Čiurlionio Galerija, Čikaga.

„Varpo” šimtmečio Paroda. 1989 birželio 23 – 25 d. Čiurlionio Galerija, Čikaga.

#### APIE BRONIŲ KVIKLĮ. DALINĖ BIOGRAFINIŲ STRAIPSNIŲ METRIKA

Bindokienė, Danutė. Paliko ryškų ženklą, kad žmogumi buvęs. Draugas. 1998 gruodžio 23 d.  
Dainauskas, Jonas. 1990.VIII.28d. Čikagoje mirė vyr. sktn. Fil Bronius Kviklys. Mūsų Vytis. Nr.3, 1990. 3–9.  
Dainauskas, Jonas. Dešimtmetis be Broniaus Kviklio, 1990.08.28 – 2000.08.28 Draugas. 2000 rugpiūčio 29 d.  
Drunga, Mykolas. Bronius Kviklys. Radio Free Europe/Radio Liberty. Lietuvių laida. Transliuota 1990 rugpiūčio 30 d.  
Dundzila, Antanas. Bronius Kviklys mūsų atmintyje. Draugas, Mokslas, Menas, Literatūra 2008 sausio 19 d.  
Pr.Gr.[kun. Pranas Garšva]. Amžinybėn palydint Bronių Kviklį. Draugas. 1990 rugsėjo 1 d.  
Gimbutas, Jurgis. Vienuolika Broniaus Kviklio tomų. Draugas, Mokslas, Menas, Literatūra 1991 lapkričio 2 d.  
Gimbutas, Jurgis. Unikalusis enciklopedininkas – Prisimenant Bronių Kviklį. Dienovidis. 1995 lapkričio 10 d.  
Grincevičius, Česlovas. Ir nuostabus tas Bronius Kviklys. Draugas, Mokslas, Menas, Literatūra 1986 gegužės 10 d.  
Janušaitis, Jurgis. Didįjį tautos darbininką amžinybėn palydėjus. Mūsų Pastogė. Nr. 39. 1990.10.1  
Jelionienė, Sofija. Jo darbai ilgai gyvens. Draugas. 1993 rugsėjo 9.

Jurgėla, Petras. Didis patriotas ir gausus rašytojas Bronius Kviklys. Draugas. 1991 balandžio 2 d.

Jurkevičienė, Rūta. Bronius Kviklys. Daugailių Kraštas ir Žmonės. Utenos Indra, 2008. 633–638

Kulikauskienė–Kviklytė, Rūta. Mano tėvas Bronius Kviklys (1913–1990). Daugailių Kraštas ir Žmonės. Utenos Indra, 2008. 682–683.

Kulikauskienė–Kviklytė, Rūta. Apie Bronių Kviklį – „Lietuvos bažnyčių” autorių. Kalbėjosi Regina Dringelienė. Katalikų pasaulis. Gruodis, 1995. 21–22.

Kviklytė, Danguolė. Bronius Kviklys gyveno ir dirbo iki paskutinės jam Dievo suteiktos minutės. „Draugui” – 100: Už tikėjimą ir lietuviybę. Vilnius: Lietuvių katalikų spaudos draugija, 2009.

Miškinis, Algimantas. Bronius Kviklys (1913–11–10 – 1990–08–28). Lietuvos istorijos metraštis. 1990 metai. Vilnius. 1992.

Nainys, Bronius. Sudie, mielas Broniau, sudie. Pasaulio lietuvis. Spalis, 1990.

Ramojus, Vladas [Vladas Butėnas]. Iškeliavo į amžinuosius namus. Su a.a. Broniu Kvikliu atsiveikinant. Tėviškės žiburiai. 1990 rugsėjo 11 d.

Valiukenas, Mečys. Bronius Kviklys – tauri asmenybė. Dirva. 1990 rugsėjo 20 d.

Wolkovich–Valkavičius, Rev. William. A Giant Oak Has Toppled: A Reminiscence on the Death of Bronius Kviklys. Bridges. October 1990.

Wolkovich–Valkavičius, Rev. William. Kviklys, Bronius (1913–1990): Journalist, editor, chronicler, and archivist. Lithuanian. Making It in America: A Sourcebook on Eminent Ethnic Americans. Denver: ABC CLIO, 2001.

# Anykščių Sakralinio meno centre įsikūrė angelai

DALIA TARANDAITĖ

Anykščiai nuo seno garsėja kaip literatų kraštas. Miestas traukia turistus iš visos Lietuvos ir ne tik iš jos Antano Baranausko klėtele, memorialiniais Antano Vienuolio, Jono Biliūno, Bronės Buivydaitės, Liudvikos ir Stanislovo Didžiulių muziejais, 1978 m. prof. Petro Vasinausko pastangomis Niūronių kaime įkurtu vieninteliu Lietuvoje Arklio muziejumi, Anykščių geležinkelio stotyje veikiančia Siaurojo geležinkelio istorijos ekspozicija. Jau metai Anykščiai turi dar vieną kultūros židinį – Sakralinio meno centrą, 2009 m. liepos 23 d. atidarytą buvusioje parapijos salėje. Per metus spėjęs pagarsėti ne tik nuolatine mons. Alberto Talačkos dailės kūrinių kolekcijos ekspozicija, bet ir parodomis, koncertais, kultūros vakarais, 2010 m. liepos 22 d. Anykščių sakralinio meno centras prasipylė ir pasipildė nauja nuolatine ekspozicija – kultūrininkės Beatričės Kleizaitės–Vasaris Anykščiams padovanota angelų kolekcija, davusia pradžią centre įsteigtam pirmajam Lietuvoje ir Rytų Europoje Angelų muziejui.

## Anykščių sakralinio meno centras

Akstiną Anykščiuose įkurti Sakralinio meno centrą davė ilgamečio Anykščių klebono monsinojoro Alberto Talačkos (1921–1999) Anykščių parapijai padovanota vertinga dailės kūrinių kolekcija ir biblioteka. Centre eksponuojama daugiau nei



Angelų muziejaus atidarymas. Kalba B. Kleizaitė–Vasaris. R. Bražėnaitės nuotrauka

penkiasdešimt mons. A. Talačkos kolekcijos dailės kūrinių. Tarp jų – žymaus XVII a. pab. Romos dailininko Karlo Maračio (Carlo Maratti) kompozicija „Švč. Mergelės Marijos įvesdinimas į šventyklą“, populiaraus Europos diduomenės portretisto Johano Baptisto Lampio (Johann Baptist Lampi) sukurtas Užpalių seniūno, Lietuvos armijos generolo kunigaikščio Pranciškaus Sapiegos portretas, nežinomo XIX a. vid. dailininko paveikslas „Švč. Mergelė Marija su Kūdikiu“, nutapytas sekant geriausiaisiais italų ankstyvojo renesanso sakralinio meno pavyzdžiais. Retas ir labai vertingas kolekcijos eksponatas yra kroatų tapytojo, kurį laiką dirbusio ir Lietuvoje, Simono Čechavičiaus (Szymon Czechowicz) „Autoportretas“, nutapytas 1775 m., prieš pat dailininko mirtį. Lietuvos dailės aukso fondui priskirtinas vieno žymiausių XIX a. I pusės Vilniaus portretistų, ilgamečio Vilniaus universiteto Piešimo ir tapybos katedros profesoriaus Jono Rustemo (Jan Rustem) sukurtas nežinomo vyro portretas. Be senosios tapybos pavyzdžių, mons. A. Talačkos kolekcijoje yra XX a. Lietuvos dailės klasikų Antano Žmuidzinavičiaus, Kazio Šimonio, Jono Janulio, Česlovo Kontrimo ir kt. kūrinių, šių dienų menininkų Broniaus Uoginto, Vaidoto Žuko, Aistės Ramūnaitės, Egidijaus Rudinsko ir kt. darbų. Su lietuvių liaudies meno tradicija kolekcijoje supažindina savamoksių dievdirbių išdrožtos medinės skulptūrėlės, krucifiksai. Tarp jų galima pamatyti vieno garsiausių ir originaliausių Lietuvos dievdirbių Liongino Šepkos „Švč. Mergelę Mariją“, savitos kompozicijos, nuoširdų ir išraiškingą Juozo Mockūno reljefą „Mišių auka“. Greta tapybos, skulptūros ir grafikos darbų eksponuojami vitražo ir tekstilės technikomis atlikti religinės tematikos kūriniai. Rytų krikščionių bažnyčiai dailei kolekcijoje atstovauja kelios XIX a. – XX a. pradžios ikonos.

Sakralinio meno centro lankytojams nuo jo atidarymo dienos yra atvira ir mons. A. Talačkos biblioteka, kurioje –

daugiau nei 4 tūkst. knygų ir apie 400 rankraščių. Tai ir XIX a. leidiniai, ir vertingi dailės albumai, knygos vokiečių, anglų, rusų bei kitomis kalbomis, ir sovietmečio slaptųjų vienuolių labai nedideliais tiražais spausdinimo mašinėlėmis per kalnę perspausdintų katalikiško turinio tekstų rinkinys.

Centre nuolat vyksta parodos. Jų metu anykštėnai ir miesto svečiai jau galėjo susipažinti su Anykščių Šv. Mato bažnyčios istorija ir meno vertybėmis, dailininkų Marijos Anortės Mackėlaitės, Antano Kmieliausko, Vaidoto Žuko, Adomo Galdiko kūriniais. Nuo 2010 m. balandžio 19 d. iki rugsėjo 15 d. centre veikia nedidelė, bet išpūdinga Baroko epochos tapybos paroda, sukomplektuota iš Lietuvos dailės ir Nacionalinio M.K. Čiurlionio dailės muziejų rinkinių.

## Beatričės Kleizaitės–Vasaris angelų kolekcija

Mintį Anykščiuose įkurti Angelų muziejų iškėlė kultūrininkė, mecenatė, daugelio knygų apie lietuvių išėivijos dailininkus autorė B. Kleizaitė–Vasaris. Angelų atvaizdais dailėje ji susidomėjo 1989 m. sugrįžusi į Lietuvą. Su rašytoja Jurga Ivanauskaite ji davė interviu „Šiaurės Atėnams“, kai pirmą kartą prabilo apie angelus. Šis interviu buvo lemtingas. Po jo Jurga padovanojo pirmąjį angelą – Jono Daniliausko paveikslą „Angelas, suklypęs prieš moterį“. Perskaitęs minėtą interviu, antrą angelą jai išdrožė jaunas medžio drožėjas iš Molėtų. Trečią angelą – seną lietuvių liaudies skulptūrėlę – padovanojo Kulių klebonas kun. Česlovas Degutis. Paskui angelai pradėjo „skristi“ iš draugų ir pažįstamų. Pildydama kolekciją, B. Kleizaitė–Vasaris angelų įsigydavo ir antikvarinėse parduotuvėse, mugėse, kelionių į užsienį metu, tačiau, pasak pačios kolekcininkės, brangiausi jai dovanotieji angelai – tikrieji gerumo nešėjai, aukštesnių šviesiųjų jėgų tarpininkai.

Anykščiams dovanotoje B. Kleizaitės–Vasaris kolekcijoje – 105 angelai. Tai senųjų lietuvių liaudies meistrų skulptūrėlės, šiuolaikinių tautodailininkų ir profesionalių Lietuvos dailininkų kūriniai, iš įvairių pasaulio šalių parvežti skirtingomis medžiagomis ir technikomis sukurti angelai. Tarp jų galima pamatyti žinomų Lietuvos tapytojų, grafikų ir skulptorių Rimo Bičiūno, Leonardo Gutausko, Aloyzo Stasiulevičiaus, Marijaus Piekuro, Simono Gutausko, Telesforo Valiaus, Vytauto Igno, Ramunės Vėliuvienės, Juditos Židžiūnienės, Leono Striogos, Tado Gutausko ir kt. kūrinius, keramikinius Aldonos Ličkutės angelus, Jurgos Ivanauskaitės ant paprasto butelio nutaptą „Beatričės angelą“. Šiuolaikinės tautodailės kolekcijoje – vieno



B. Kleizaitės–Vasaris angelų kolekcijos fragmentas. G. Babelio nuotr.

# Paminklas partizanų motinoms Kaune

STANISLOVAS ABROMAVIČIUS

Rugpjūčio 22-ąją Kaune atidengtas paminklas žuvusiųjų už Lietuvos laisvę Motinoms. Motinoms, kurios apraudojo savo vaikus, matė juos niekintus miestelių aikštėse. Tūkstantinė minia susirinko į šventę, kokios mieste jau seniai nebuvo. Kalbėjęs Vytautas Landsbergis, Lietuvos politinių kalinių sąjungos vadovai Povilas Jakučionis ir Antanas Lukša, brigados generolas Arūnas Leita stebėjosi tokiu žmonių susidomėjimu, džiaugėsi, kad suprantame tautos istorines vertybes.

„Šiandien mes pajėgūs išmatuoti aukščiausius kalnus, giliausias jūras, tolimes planetas, bet kas išmatuos, kas pajėgs suprasti tą beribį skausmą, kuris palietė motinų širdis, kuris atėmė jų senatvės paguodą, pravirkdė seneles tų sūnų, kurie krito didvyriškose kautynėse už Lietuvos laisvę ir laimingą ateitį? Laikas užgydyti žaizdas, bet ne motinų. Jos iki karsto lentos žiūrės į tą vingiuotą, baltą takelį, kuriuo jos sūnelis išėjo parnešti laisvės. Ji rymos ilgais vakarais, šluostydama nuo skruostų ašaras, ir žiūrės, ar nepareis, ar nepradžiugins jos senatvę. Tačiau jos matys savo sūnelius tik sapne, tik sapne su jais kalbės, o pabudusios vėl apsipils ašaromis, skausmo kalavijas vėl perdurs jų širdis. O gal tauta užmirš laisvės kovotojų motinas, gal niekas joms, duonos neturinčioms, neišties kasnelio, pagalbos ranką. Tai būtų didžiausias Tautos nedėkingumas laisvės kovotojų motinoms. Jos už laisvę aukojo didžiausią auką – savo mylinčius sūnus“. Šiuos žodžius savo dienoraštyje parašė Lietuvos partizanų Tauro apygardos kapelionas kunigas Justinas Lelešius-Grafas 1947 m. Greitai ir jis pats žuvo, o jo motina Magdalena, palaidojusi 1947.07.30 dar ir kitą žuvusį sūnų, kuopos vadą Viktorą-Jovarą, po to – Juozą, su jo žmona ir vaikais buvo ištremta į Sibirą...

Lietuvoje jau yra keli regioniniai paminklai žuvusių partizanų motinoms, tačiau daug metų Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos pirmininkui Antanui Lukšai nedavė ramybės Justino Lelešiaus žodžiai. Jis ėmėsi iniciatyvos pastatyti paminklą visoms Lietuvos partizanų (Lietuvos laisvės kovotojų) motinoms Kaune. Ir vietą parinko tinkamą: paminklas stovės Ramybės parke, buvusiose senosiose miesto kapinėse prie Vytauto prospekto, kurios pokario metu buvo išniekintos, nugriauta koplytėlė, kryžiai, kai kurie žmonių palaikai perlaidoti, tačiau tik mažoji dalis, nes kapinės savo istoriją skaičiavo šimtus metų.

Pastatyti paminklą Lietuvoje, ir dar sunkmečiu, nėra lengvas darbas: kartais trukdo valdininkai, valstybė neremia lėšomis, tenka šauktis visuomenės pagalbos. „Juk negali būti, kad tiek sūnų ant Tėvynės laisvės aukuro paaukojusios motinos neatrastų vietos lietuvių širdyse... Galima išleisti atskirą leidinį arba bent kokį nors lapą – lankstinuką apie partizanų motinas su nuotraukomis. Ir tai būtų labai gerai. Tik reikia dirbti“, – taip kažkada sakė monsijoras A. Svarinskas, su talkininkais pastatęs ir 2009 m. gegužę pašventinęs Mūšios Didžiosios Kovos apygardos Partizanų parke (Kadrėnų k., Ukmergės r.) akmeninį paminklą to krašto partizanų motinoms. Ant jo

iškaltas gražus užrašas: „Lietuvos Motinoms, už Tėvynės Laisvę paaukojusios savo vaikus. 1009–2009“.

Paminklas partizanų motinoms Kaune – tai didelis, kilnus, nepakartojamas, gražiai subrandintas Antano Lukšos sumanymas, kuris įgyvendintas aukotojų lėšomis. Kiekvienas mūsų, praedamas pro buvusias senąsias miesto kapines, pamatys, net galės paliesti Motinos siluetą su erškėčiais, pasimelsti. Tai Jos siela sklendo virš nukankintų ir miestelių aikštėse niekintų sūnų kūnų, tai Ji neleis mums niekada pamiršti Jos vaikų didvyrių, gynusių Lietuvą nuo okupantų.

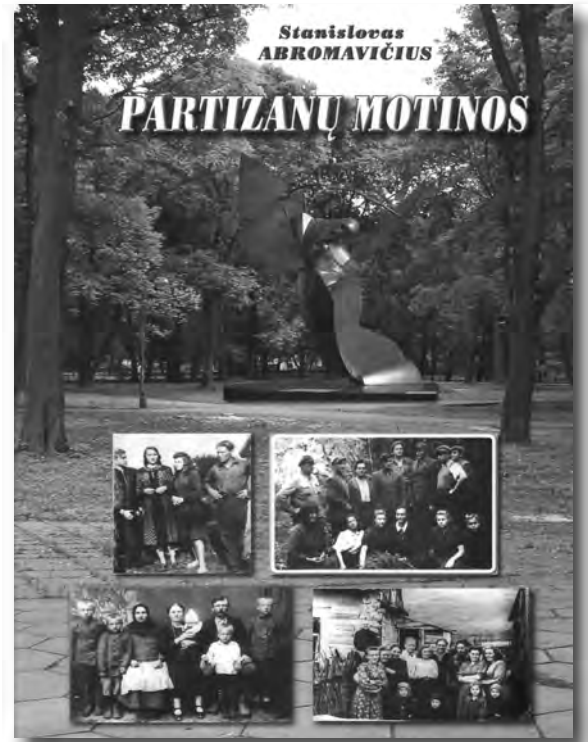
Net trejetą metų vyko derybos su Kauno miesto valdžia dėl paminklo statybos vietos įteisinimo. Pasak vieno iš A. Lukšos talkininkų Arimanto Dragunevičiaus, kai vietinės valdžios buvo prašoma leidimo ir paramos paminklo vietai įteisinti bei pagalbiniam darbams atlikti, buvo jaučiamas didelis supratimas, palaikymas, tačiau atsirado besipriešinančių valdininkų. Juos ypač gąsdino žodžiai PARTIZANŲ MOTINA, pasiūlytas atitikmuo – Žuvusiųjų už laisvę Motina. Žinant pokario kovų istoriją, okupantų pastangas palaužti pasipriešinimą ne tik su NKVD divizijomis, sribais, MGB agentais-smogikais, panaudojant sovietinę propagandą, įvardijant partizanus „banditais“, šmeižto kompanijomis prieš partizanų šeimas, siūlomas paminklo pavadinimas daug kam buvo nepriimtinas. Gal buvo norima į vieną gretą surikiuoti patriotus ir už sovietų valdžią žuvusius ar jai tarnavusius?.. Žai-



Kalba profesorius Vytautas Landsbergis. Jono Ivaškevičiaus nuotraukos

džiant žodžiais, melo nepakeisime tiesa. Tai būtų buvęs žaidimas tautos garbe, pagarbos Lietuvos partizano motinoms menkinimas. Vis tik miesto mero Andriaus Kupčinsko pagalba savivaldybė savo lėšomis įrengė priėmimo takus, pagrindo po paminklu įrengimo darbus.

Paskelbtame paminklo konkurse dalyvavo 14 autorių: skulptorių, architektų, liaudies menininkų, pateikę darbų įvairovę – nuo Rūpintojėlių iki abstrakčių formų. Dvi savaites kauniečiai galėjo susipažinti su projektais ir juos vertinti balsuodami. Komisija, suburta iš architektų, dailininkų, kariškių, valstybės veikėjų, kuriai vadovavo architektas dr. Povilas Jakučionis, praėjusių metų spalio 19-tą paskelbė verdiktą. Komisijos ir visuomenės nuomonės sutapo – geriausiu darbu pripažintas vilniečių skulptoriaus Vidmanto Gylikio ir architektų Jono Anuškevičiaus bei Vytenio Izokaičio pasiūlytas darbas. Tai 5,5 metrų aukščio geltono metalo (žalvario) Motina su angelo sparnais bei erškėčių vainiku, palinkusi prie žuvusio sūnaus-partizano kūno. Komisijos narys, Lietuvos Seimo narys tremtinys prof. Arimantas Dum-



Knygos apie partizanų Motinas viršelis

čius joje išžiūrėjo idėją: angelišką Motiną, sudvasintą kančią ir Amžinybę. Skulptorius ekspertas Danielius Sodeika projektą pavadino profesionaliu.

Skulptorius Vidmantas Gylikis Kaune leidžiamam „Tremtinio“ laikraščiu sakė, kad jam pokario aukų atminimo įamžinimo tema nėra svetima. Yra sukūręs darbus Vytauto apygardos partizanams atminti Utenoje, monumentą tremtiniams Naujojoje Vilnioje. „Ši tema manyje yra nuo vaikystės. Gimiau 1954 metais, viskas yra mano kraujyje. Kai žiūriu į tų laikų fotografijas, atmintyje pražysta artimųjų pasakojimų nuotrupos. Žiūriu į žmonių veidus, atrodo, kad aš juos pažįstu... Ir nusmelkia mintis, kad jų jau nėra ir niekada nebus... Jaučiausi skolingas tam laikui. Toks jausmas, tarsi šiam darbui ruošiausi visą gyvenimą: mokiausi, kažko išmokau, kaupiau patirtį. Šį darbą priimu kaip Dievo ir likimo dovana, neatleidžiančią nuo

atsakomybės“. Prasminga tai, kad architektai paminklo vietą suderino buvusios kapinių koplytėlės vietoje.

Prasidėjo idėjos įgyvendinimo etapas: skulptoriui ir architektams – dirbtuvėse, braižyklose, o LPKTS – aukotojų paminklui ieškojimas.

Pernai „Tremtinių“ buvo išspausdintas Antano Lukšos kreipimasis į Lietuvos žmonės, kuriame buvo informuota, kad paminklo Partizanų motinoms sumanymas pradėtas įgyvendinti. Žinant, kad valstybė ir Kauno savivaldybė tam skirtų lėšų neturi, buvo prašoma visų Lietuvos žmonių prisidėti pinigėmis aukomis. Taip pat buvo siunčiami prašymai klestinčioms įmonėms, Lietuvos Respublikos Seimo nariams. Dar nebuvo žinoma, kiek kainuos žmonėms šis sumanymas, tačiau buvo tikėtasi, kad prie šio švento reikalo prisidės visa Lietuva.

Žmonės neliko abejingi. Aukojo visuomeninės organizacijos, pagal išgales parėmė Kauno savivaldybė. Pirmoji aukotoja buvo profesorė ir publikacijų apie partizanus autorė Ona Voverienė,

## Paminklas partizanų motinoms Kaune

Atkelta iš 6 psl.

o per metus atsiliopė daugiau nei tūkstantis žmonių. Dauguma – buvę partizanai, politiniai kaliniai, tremtiniai, jų šeimų nariai ir patriotiškai nusiteikę Lietuvos žmonės. Buvo sulaukta pagalbos ir iš užsienyje, daugiausiai JAV, gyvenančių lietuvių. Buvo nutarta išleisti ir solidžią knygą „Partizanų motinos“. Su dideliu dėkingumu aukotojams ir norint įamžinti jų gerumą, joje skelbiamos aukotojų pavardės, taip pat aukojusių juridinių asmenų pavadinimai, kiekvienam įteikiamas šios knygos vardinis egzempliorius.

Paminklą lydėjusios knygos „Partizanų motinos“ pristatymas, vykęs Karininkų ramovės salėje, buvo džiaugsmingai sutiktas. Pasirodė ji pačiu laiku tik spaustuvės „Morkūnas ir Ko“ darbuotojų dėka. Spaustuvės direktorius Tautvydas Majauskas sakė, kad jiems buvo malonu prisidėti prie šios šventės, nes iki pačios paskutinės minutės knygos maketas buvo papildomas aukotojų pavardėmis, tad žmonės dirbo išėiginėmis dienomis. Visa tai darė noriai, su supratimu, kad partizanų motinų pagerbimo šventę vyktų iškilmingai. Dabartinis LPKTS pirmininkas Povilas Jakučionis dėkojo jos autoriui rašytojui Stanislovui Abramavičiui ir jo talkininkams (o jų, teikusių informaciją, atnešusių motinų nuotraukas, buvo daugiau nei penkiasdešimt) už darbą, kuris suteiks džiaugsmo ne vienam skaitytojui. Visi 2000 knygos egzempliorių pasklis po Lietuvą, nukeliaus už Atlanto.

Knygoje aprašyta 70 partizanų motinų, kurių sūnūs žuvo garbingoje kovoje, gyvenimai. Viena iš jų – Veronika Plungytė-Šniuolienė (1893–1954) iš Miežaičių kaimo, Radviliškio valsčiaus, Šiaulių apskrities, išgyvenusi Prisikėlimo apygardos partizanų – vyro Vincento, sūnaus Vytauto-Svajūno ir dukros Birutės-Idos žūtis, o apie trečiojo vaiko – Viktoro-Vytvyčio gyvenimą nieko nežinojusi...

Viktoras liko gyvas. Jis pasakojo: „Paskutinį

kartą Mamą sutikau 1951 metais. Suklupau prie jos kojų, padėjau savo išvargusią galvą Jai ant kelių... Buvo taip gera, kad užmarštin nuslinko visi mūsų vaizdai, kovos brolių žūtys. Ji ilgai glostė mano galvą ir vis kartojo: „Sūneli, mano vieninteli, kaip aš laikiu Laisvės ir tavęs sugrįžtančio“.

Viktoras-Vytvytis dalyvavo 1949 metų



Buvęs partizanas Viktoras Šniuolis su knyga.

vasario mėnesį visos Lietuvos partizanų vadų suvažiavime kartu su Prisikėlimo apygardos vadu Leonardu Grigoniū-Užpaliu. Suvažiavimas Viktorui suteikė vyresniojo leitenanto laipsnį, paskyrė Visuomeninės dalies viršininko pulkininko Juozo Šibailos-Merainio adjutantu.

Motiniai atėjo sunkios dienos. Apie 1953 metus, beklaidžiojančios ir badaujančios, drebančios nuo gyvenimo negandų ir prastos sveikatos, kažkas pagailėjo ir pristatė į Šiaulių Rėkyvos senelių namus, vadinamus ubagynu. Deja, gyvenimas ją jau buvo negrįžtamai sužalojęs: iš sielvarto drebėjo jos rankos ir visas kūnas, pati

nebegalėjo pavalgyti. Jai tada tebuvo šešiasdešimt... Vis kartodavo: „O, kad žinočiau, ar gyvas mano vienintelis sūnelis Viktoras...“ Taip ir mirė 1954 metų spalio 10 dieną taip vadinamame ubagyne, nesulaukusi žinios, su malda drebančiose lūpose. Mirties liudijime buvo užrašyta: „Visiškas organizmo išsekimas...“ Juk tada sovietinėje Lietuvoje niekas negalėjo parašyti, kad žmogus mirė iš bado...

1953 metų kovo 13-tą prie Šiluvos (Raseinių r.) į smogikų pinkles įkliuvo ir Viktoras. Jam skyrė

ilgus metus kalėti. Negreitai grįžo į Lietuvą. Čia jo, vienintelio iš gražios ir Tėvynę mylinčios Šniuolių šeimos likusio gyvo, niekas nebelaukė. Bet Viktoras skubėjo Lietuvos aplankyti, išbučiuoti tuos žinomus ir nežinomus žemės kauburėlius, kurie amžiams priglaudė artimuosius.

Dabar Viktoras Šniuolis gyvena Šiauliuose.

1998 11 23 Vytautui Šniuoliui pripažintas Kario savanorio statusas (po mirties). Krašto apsaugos ministerijos 1998 12 07 įsakymu jam suteiktas majoro laipsnis. Lietuvos Respublikos Prezidento 1999 05 19 dekretu jis apdovanotas Vyčio Kryžiaus 1-ojo laipsnio ordinu, 2001 05 15 – Kariuomenės kūrėjų savanorių medaliu.

2003 02 10 LR Prezidento dekretu Viktoras Šniuolis apdovanotas Vyčio Kryžiaus ordino Komandoro didžiuoju kryžiumi, 2002 m. sausio 16 d.

– Kariuomenės kūrėjų savanorių medaliu.

2001 05 15 Birutė Elena Šniuolytė apdovanota Kariuomenės kūrėjų savanorių medaliu.

Vincentui Šniuoliui suteiktas Laisvės kovų dalyvio statusas.

Radviliškio rajone, Baisogalos seniūnijoje, Užpelkių miške pastatytas paminklas Vytauto Šniuolio ir kitų ten žuvusių Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio vadų atminimui. Anykščių miškų urėdijoje, Svėdasų girininkijoje, Šimonių girios kampelyje, prie Priešpodo ežero pastatytas paminklas ten žuvusios Birutės Šniuolytės, kitų partizanų atminimui. □

## Anykščių Sakralinio meno centre įsikūrė angelai

Atkelta iš 7 psl.

talentingiausių Aukštaitijos medžio drožėjų Ipolito Užkurnio „Angelas su indu švęstam vandeniui“, daugybę angelų į pasaulį „paleidusių“ medžio drožėjų Liudviko Ivaškevičiaus, Rimantės Butkuvės, Valdo Pelegrimo, Arvydo Petruolio ir kt. kūriniai.

### Angelų muziejus

Angelų muziejui Anykščių Sakralinio meno centre buvo suremontuotos dvi naujos patalpos. B. Kleizaitės-Vasaris kolekcija užėmė maždaug 50 m<sup>2</sup> pirmo aukšto salę. Dvigubai didesnėje antrojo aukšto salėje kol kas buvo išeksponuota iš Lietuvos dailės muziejaus paskolinta tradicinės lietuvių liaudies medžio skulptūros paroda. Atidaromą muziejų pašventino Anykščių Šv. Mato bažnyčios klebonas kanauninkas Stanislovas Krumpiauskas. Atidaryme dalyvavęs Lietuvos Respublikos kultūros ministras Arūnas Gelūnas pasidžiaugė anykštėnų iniciatyva įkurti naują kultūros erdvę ir palinkėjo, kad muziejuje eksponuojami angelai plačiai išskleistų savo sparnus ne tik virš Anykščių, bet ir virš visos Lietuvos. □



Parodos atidarymo metu (iš k.): kun. S. Krumpiauskas ir Lietuvos kultūros ministras A. Gelūnas.